

Kitabın Adı
Sosyal Bilgiler Ustası 6

978-605-73235-2-1

Editör
Nebi NEMUTLU

Yazar
Komisyon

Dizgi Grafik Tasarımı
Mutlu Yayıncılık

Mutlu Yayıncılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
www.e-mutlu.com

Yayıncı Sertifika No.
10628

WPC Matbaacılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Osmangazi Mah. Mehmet Kopuz Sok.
No.: 17/1 Kıraç - Esenyurt / İSTANBUL

Matbaa Sertifika No.
50884

İstanbul, 2022

MUTLU
YAYINCILIK

Her hakkı ©Mutlu Yayıncılık'a aittir.
Kısmen de olsa alıntı yapılamaz. Metin, soru,
şekil ve grafikler, ELEKTRONİK, mekanik,
FOTOKOPİ ya da herhangi bir kayıt sistemiyle
çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

Öğrenmek, Öğretmek KOLAY!

SEARCH

 www.sizmutlu.com

- www.sizmutlu.com eğitim portalına giriniz.
- **Öğretmen Üyeliğini** seçiniz üyelik formunu doldurunuz.
- Sisteme giriş yaparak **Akıllı Tahta** uyumlu tüm dijital içerikleri indirebilir, internete bağlı olsun veya olmasın dilediğiniz yerde kullanabilirsiniz.

“ mutlu öğretmen, mutlu öğrenci”

öğrenci ve öğretmen uygulamasını indirerek soruların video çözümlerine ulaşabilirsiniz.

AKILLI OPTİK UYGULAMA

Sonuçlar Anında Sende!

Akıllı Optik Uygulama öğrencilerimizin test sonucunu anında verir. Sonuçları detaylı olarak anında açıklar. Çözümü yanlış yapılan sorular için de çözümlere kolayca ulaşmanızı sağlar.

Öğretmenler **Akıllı Optik Uygulamayı**, öğrencilerin iyi oldukları ve geliştirilmesi gereken konularını tespit etmek için kullanabilirler. Böylece öğrencilerin sınavlara ne kadar hazır oldukları belirlenmiş olur ve sınav başarıları kolayca geliştirilir.

Öğretmenlere Neler Sağlar?

- Çok kısa sürede sınıfın başarısını ölçmenizi sağlar.
- Öğrencilerinizin hangi konularda eksik olduğunu tespit edebilirsiniz.

Öğrencilere Neler Sağlar?

- Test sonuçlarını anında gösterir.
- Her yerde kendinizi test edebilir ve sonuçlara ulaşabilirsiniz.
- Çözemediğiniz ya da yanlış yaptığınız sorular için çözüm videolarına ulaşabilirsiniz.

siz mutlu, biz mutlu, öğrenci mutlu

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl...
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklâl!

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
"Medeniyet!" dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma, sakın.
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın...
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri "toprak!" diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da, bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki fedâ?
Şühedâ, fışkıracak, toprağı sıksan, şühedâ!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüdâ.

Ruhumun senden, ilâhi, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar-ki şahadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder-varsa-taşım,
Her cerîhamdan, ilâhi, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerred gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl:
Hakkıdır, hür yaşamış, bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif ERSOY

GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyen dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsaîf bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevfîlerin siyasi emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

İÇİNDEKİLER

1 ÜNİTE	BİREY VE TOPLUM	
	Toplumdaki Rollerim	9
	Bizi Biz Yapanlar	10
	Etkinlik Zamanı 1	12
	Konu Testi 1	15
	Kır Çiçekleri Gibi Rengarenk	19
	Bir Elin Nesi Var İki Elin Sesi Var	21
	Hak, Özgürlük ve Sorumluluk	23
	Etkinlik Zamanı 2	24
	Konu Testi 2	27
ÜNİTE TARAMA TESTİ 1 DİKKAT ÇIKABİLİR!	33	
2 ÜNİTE	KÜLTÜR VE MİRAS	
	Türklerin Anayurdu Orta Asya	41
	Etkinlik Zamanı 3	47
	Konu Testi 3	51
	İslamiyet'in Doğuşu	55
	Türkler İslamiyet İle Tanışıyor	59
	Etkinlik Zamanı 4	61
	Konu Testi 4	65
	Yeni Yurt Anadolu	69
	Tarihî Yollar	74
Etkinlik Zamanı 5	75	
Konu Testi 5	79	
ÜNİTE TARAMA TESTİ 2 DİKKAT ÇIKABİLİR!	83	
3 ÜNİTE	İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	
	Ülkemizin Coğrafi ve Beşerî Özellikleri	93
	Etkinlik Zamanı 6	97
	Konu Testi 6	100
	Ülkemizin Coğrafi Özellikleri	104
	Ülkemizin Beşerî Coğrafyası	107
	Etkinlik Zamanı 7	110
	Konu Testi 7	114
	Farklı İklimler Farklı Yaşamlar	118
	Etkinlik Zamanı 8	122
Konu Testi 8	126	
ÜNİTE TARAMA TESTİ 3 DİKKAT ÇIKABİLİR!	130	
4 ÜNİTE	BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	
	Hayatımızdaki Sosyal Bilimler	139
	Bilim ve Teknolojide Değişim	141
	Etkinlik Zamanı 9	142
	Konu Testi 9	145
	Bilimsel Çalışma Yapıyoruz.....	147
	Emeğe Saygı Duyuyorum	148
	Etkinlik Zamanı 10	150
	Konu Testi 10	153
	ÜNİTE TARAMA TESTİ 4 DİKKAT ÇIKABİLİR!	155

5

ÜNİTE

ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM

Ülkemizin Kaynakları ve Ekonomik Faaliyetleri	163
Kaynaklarımızı Doğru Kullanıyorum	168
Etkinlik Zamanı 11	170
Konu Testi 11	173
Yatırım ve Pazarlama	177
Vergilerimiz Kazançlarımızdır	179
Etkinlik Zamanı 12	182
Konu Testi 12	185
Nitelikli İnsan Gücü ve Gelişen Ekonomi	189
Mesleğimi Bilinçli Şekilde Seçiyorum	190
Etkinlik Zamanı 13	191
Konu Testi 13	194
ÜNİTE TARAMA TESTİ 5 DİKKAT ÇIKABİLİR!	196

6

ÜNİTE

ETKİN VATANDAŞLIK

Geçmişten Günümüze Yönetim Biçimleri	203
Demokratik Devlet ve Organları	205
Etkinlik Zamanı 14	207
Konu Testi 14	210
Karar Alma Sürecinde Ben De Varım	214
Demokrasi Her Yerde	216
Etkinlik Zamanı 15	217
Konu Testi 15	220
Haklarımız ve Sorumluluklarımız Güvencede	222
Dünden Bugüne Türk Kadını	223
Etkinlik Zamanı 16	224
Konu Testi 16	227
ÜNİTE TARAMA TESTİ 6 DİKKAT ÇIKABİLİR!	229

7

ÜNİTE

KÜRESEL BAĞLANTILAR

Millî Dış Politikamız	237
Dış Alım, Dış Satım	240
Etkinlik Zamanı 17	242
Konu Testi 17	245
Türkiye Beklenilendir	247
Popüler Kültür ve Biz	250
Etkinlik Zamanı 18	252
Konu Testi 18	255
ÜNİTE TARAMA TESTİ 6 DİKKAT ÇIKABİLİR!	257

YANIT ANAHTARLARI

TEST YANIT ANAHTARLARI	264
ETKİNLİK CEVAP ANAHTARI	265

1. Ünite

BİREY VE TOPLUM

- ✓ TOPLUMDAKİ ROLLERİM
- ✓ BİZİ "BİZ" YAPANLAR
- ✓ KIR ÇİÇEKLERİ GİBİYİ RENGÂRENK
- ✓ BİR ELİN NESİ VAR İKİ ELİN SESİ VAR
- ✓ HAK, ÖZGÜRLÜK VE SORUMLULUK

KAZANIMLAR

- ✓ Sosyal rollerin zaman içerisindeki deęişimini inceler.
- ✓ Sosyal, kültürel ve tarihi bağların toplumsal birlikteliğın oluşmasında ki yerini ve rolünü analiz eder.
- ✓ Toplumda uyum içerisinde yaşayabilmek için farklılıklara yönelik ön yargıları sorgular.
- ✓ Toplumsal birlikteliğın oluşmasında sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı destekleyici faaliyetlere katılır.
- ✓ Bir soruna getirilen çözümlerin hak, sorumluluk ve özgürlükler temelinde olması gerektiğini savunur.

TOPLUMDAKİ ROLLERİM

İnsan yaşamı boyunca birden çok grup içinde yer alır. İçinde yer aldığı ilk grup ise ailedir. Kişinin yaşı büyüdükçe topluma açılır, dâhil olduğu her grupta farklı roller üstlenir.

Rol nedir?

Rol, kişinin dâhil olduğu grup içinde konumuna göre davranmasıdır. Örneğin, bir öğretmenin rollerinden bazıları şunlardır:

- Öğrencilerle iyi ilişkiler kurarak onlara eğitim ve öğretim hizmeti vermek
- Veliler ile iletişime geçerek onları çocukları hakkında bilgilendirmek
- Okul idaresiyle koordinasyonlu bir şekilde görevini en iyi şekilde yapmak

Bireyin toplum içinde farklı rolleri vardır.

Öğretmen asli görevlerini yerine getirirse rolünün gerektirdiği sorumluluklara uygun davranmış olur ama sorumluluklarını yerine getirmez ise rolüne uygun davranmamış olur. Kimi nedenlerle bu sorumlulukları yerine getiremezse hem kendisi hem de çevresindekiler mutsuz olur.

Kişiler yaşadığı sosyal ortam içinde birden çok sosyal rolü aynı anda üstlenebilirler. Örneğin, 40 yaşındaki bir erkek, evinde baba, eş; akrabaları arasında, torun, oğul, kuzen, yeğen; iş yerinde, patron, müdür veya işçi gibi sosyal rollere sahip olabilir. Bireyler sahip olduğu bazı sosyal rolleri doğuştan (kardeş, abi, evlat, abla, torun vb.) elde ederken bazılarını da yaşına ve sosyal statüsüne göre sonradan kazanır. Bazı sosyal rollerin oluşması kişinin yaşı ile doğrudan ilişkilidir. 9 yaşındaki bir çocuğun anne, baba ve iş veren rolünü üstlenmesi beklenemez. Bazı durumlarda da kişinin sosyal rollerini birbirinden ayıramayıp rol çatışmasına düştüğü olur.

İOKBS SORUSU

Okul bahçesinde arkadaşının yere çöp attığını gören Fatma "Yaşadığımız çevreyi temiz tutmak hepimizin görevidir. Bu konuda duyarlı olmalı ve örnek davranışlar sergilemeliyiz." diyerek arkadaşını uyarmıştır.

Buna göre Fatma ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

A) Sorumluluk sahibi bir öğrenci olduğuna	B) Arkadaşları arasında sevildiğine
C) Derslerinde başarı gösterdiğine	D) Spor faaliyetlerinde görev aldığına

ÇÖZÜM: Arkadaşının yere çöp atmaması gerektiğini söyleyen Fatma sorumluluklarının farkında olan bir öğrencidir.

Cevap A

BİZİ “BİZ” YAPANLAR

Toplum, bireylerin bir kültür ve kimlik etrafında toplanmasıyla oluşur. Kültür, bir toplumu diğer toplumlardan farklı kılan, geçmişten beri değişerek devam eden, kendine özgü sanatı, inançları, örf ve âdetleri, anlayış ve davranışları ile onun kimliğini oluşturan yaşayış ve düşünüş tarzıdır. Türk toplumu olarak kültürel özelliklerimiz yani millî kültürümüz bizim millî kimliğimizdir. Kültürümüz, milletimizin her ferdi için “biz” duygusu ve düşüncesi etrafında birleştiren öğelerden oluşur.

Kültürümüzü Oluşturan Öğeler**Din**

Toplumumuzun sahip olduğu ortak kültür mirasına baktığımızda İslam dininin etkisini görürüz. İnançımız bütün yaşantımızı etkilemiş, davranışlarımıza ve sözlerimize yansımıştır. Örf ve âdetlerimizde, konuşma biçimimizde, giyimimizde, aile içi ilişkilerimizden tutun da toplumsal ilişkilerimize varıncaya kadar her türlü gelenek ve yaşama biçimimizde İslam dininin etkisi vardır. Düğün törenlerimizde, bayram günlerinde dost ve akrabaların birbirlerini ziyaretleri, gurbette bulunanların memleket ve akrabalarını ziyarete gelmeleri, temelinde dinimizin çeşitli tavsiyelerinin bulunduğu davranışlardır.

Dil

Dil bir iletişim aracıdır. Duygu ve düşünceler dil sayesinde başka kişilere aktarılır. Ana dilimiz Türkçe, bilimsel araştırmalara konu olan en yaygın ve köklü dünya dillerinden biridir. Dil aynı zamanda toplumun millî birlik ve beraberliğini sağlamada da önemlidir. Aynı dili konuşan, aynı duygu, düşünce ve amaçlar içerisinde olan insanlar bir araya geldiklerinde dil sayesinde anlaşılabilir, duygu ve düşüncelerini paylaşabilirler. Ortak dile sahip insanlar aynı toplumun üyesi olduklarını fark edip millet olmanın şuuruna varırlar. Dil, geçmişten günümüze bir kültür taşıyıcısı görevini de üstlenmiştir. Bir milletin kültürel değerlerini oluşturan din, tarih, edebiyat, sanat, bilim-teknik, müzik vb. öğeler ancak dil sayesinde yeni nesillere aktarılabilir.

Mimari

Kültürün maddi unsurlarından olan şehirler ve konutlar oluşturulurken orada yaşayan insanların inançları, düşünce dünyaları, kültürel yapısı dikkate alınmalıdır. Böyle oluşturulan şehirler toplumsal birlikteliği destekler. İslam inancının önemli merkezlerinden biri olan cami, şehrin merkezinde yer alırken etrafında medrese (okul), şifahane (hastane), imaret (aşevi), çarşı, han (dinlenme yerleri), hamam ve çeşme gibi yapılar yer almıştır.

Dinimiz paylaşmayı emreder.**2017 TÜRK DİLİ YILI**
*İlimin Füyûzünde***Safranbolu Evleri**

Tarih

Milletlerin ortak hafızası olan tarih, toplumsal kimliğimizin oluşmasında önemlidir. Toplumu oluşturan bireylerin bir araya gelmesini sağlayan millî kültür ve millî kimlik tarihsel bir süreç içerisinde meydana gelir. Millî kimlik olmadan bir toplumun devamlılık sağlayabilmesi söz konusu olamaz. Tarih, bireylere yaşadığı toplumun geçmişini öğretip kendi milletini tanımasını böylece millî tarih ve millî kimlik bilinci kazanmasını sağlar. Türk milleti dünya tarihine damgasını vurmuş şanlı bir millettir. Asırlar boyunca üç kıtada güçlü devletler kurmuş, ayak bastığı her yere barış, adalet ve medeniyet götürmüş, dünya milletlerine örnek olmuştur.

Istanbul'un Fethi

Gelenek ve Görenekler

Din, dil ve tarihle birlikte kültürümüzü oluşturan bir diğer öge ise gelenek ve göreneklerimizdir. Nesilden nesile aktarılan gelenek ve göreneklerimiz bize ait (millî) yiyecekler, giyecekler, el sanatları, düğünler, eğlenceler, spor müsabakaları vb. den oluşur. Bu gelenek ve görenekler bizi bir araya getirip toplum olarak ortak duygularda buluşmamızı sağlar.

Kına Gecesi

İOKBS SORUSU

Aşağıdaki ifadelerle Türk kültürünü oluşturan öğelerden hangisi yanlış eşleştirilmiştir?

İfadeler	Türk Kültürünü Oluşturan Öğeler
A) Yiyecek, giyecek, el sanatları, spor müsabakaları gibi bizi bir araya getirip ortak duygularda buluşmamızı sağlar.	Din
B) Düğün merasimleri dost ve akrabaların bir araya toplanmasını sağlar.	Gelenek ve görenekler
C) Çanakkale Zaferi'nde milletçe destan yazdık.	Tarih
D) Birliğimizi ve dirliğimizi sağlayan önemli iletişim aracıdır.	Dil

ÇÖZÜM: Yiyecek, giyecek, el sanatları, spor müsabakaları gibi bizi bir araya getirip ortak duygularda buluşmamızı sağlayan ifadeler Türk kültürünü oluşturan öğelerden gelenek ve görenekler ile ilgilidir.

Cevap A

- A. Köyde yaşayan ve eşine tarım ve hayvancılık işlerinde yardımcı olan Hatice Hanım, ekonomik koşullardan dolayı İzmir'e taşındığında bir temizlik firmasında çalışmaya başlamıştır. Aynı zamanda halk eğitim merkezinde el sanatları kursuna katılmıştır. Hatice Hanım hem ev ekonomisine katkı sağlayıp hem de sosyal yönünü geliştirdiği için çok mutludur.

Metinde verilen bilgilerden yararlanarak aşağıdaki cümleleri değerlendiriniz ve doğru ise başlarındaki boşluğa (✓), yanlış ise (✗) yazınız.

1. Yaşadığı ortam değiştiğinde Hatice Hanım'ın rollerinde de değişiklikler olmuştur.
2. İnsanlar ekonomik kazanç elde ettikleri işlerini yaparken sosyal konularla da ilgilenebilir.
3. İnsanların başka bir yere taşınması rollerinde herhangi bir değişikliğe yol açmaz.
4. Hatice Hanım yaptığı çalışmalardan dolayı ailesini ihmal etmektedir.
5. Sosyal faaliyetlerde bulunmak insanın duygu dünyasına da iyi gelmektedir.
6. İnsanların rolleri zaman geçtikçe hiçbir değişikliğe uğramaz.

- B. Rollerimizi doğuştan kazanabildiğimiz gibi sonradan kazandığımız rollerimizde bulunmaktadır. Doğuştan kazandığımız roller sürekli dir ama sonradan kazandığımız roller değişebilir.

Aşağıda verilen rolleri doğuştan edinilen ve sonradan edinilen roller olarak gruplayınız.

a.	Mühendis
b.	Abi
c.	Şoför
d.	Anne
e.	Öğrenci
f.	Hala

g.	Dede
h.	Erkek
i.	Sınıf Başkanı
ı.	Öğretmen
j.	Torun
k.	Milletvekili

Doğuştan Edinilen Roller	Sonradan Edinilen Roller

6. Aşağıda kültürel unsurlarımızla ilgili örnekler verilmiştir. Bu örneklerin karşısındaki uygun olan kültürel unsura (x) işareti koyunuz.

	Örnekler	Dil	Gelenek ve Görenekler	Din	Tarih	Mimari
1.	Her yıl düzenlenen "İstanbul'un Fethi" ile ilgili etkinlikler şanlı tarihimizi genç nesillere aktarabilmek için yapılan faaliyetlerdendir.					
2.	Toplumların gelenek, görenek, dinî ve millî duygularının hem taşıyıcısı hem de aktarıcısıdır.					
3.	Bizim toplumumuzda inancın sosyal yaşamdaki rolüne bakacak olursak, yardımlaşma, dayanışma, kardeşlik, birlik ve beraberlik gibi ortak değerler paydası ile karşılaşırız.					
4.	Türk milleti dünya tarihine damgasını vurmuş bir millettir. Asırlar boyunca üç kıtada güçlü devletler kurmuş, ayak bastığı her yere barış, adalet ve medeniyet götürmüş, dünya milletlerine örnek olmuştur.					
5.	Bize ait yiyecekler, giyecekler, el sanatları, düğünler, eğlenceler, spor müsabakaları gibi şeylerden oluşur.					
6.	Şehirlerdeki konutlar, bölgede bulunan malzemelerden (taş, ağaç vb.) doğaya uygun olarak yapılmaktadır. Bu konutlarda yaşayan insanlar, zamanla ortaya çıkan ihtiyaçlarına ve kültürlerine uygun olarak yaşadıkları konutlarda değişiklikler yapabilmektedirler.					
7.	Zekât, toplumsal yardımlaşmayı ve dayanışmayı sağlar.					
8.	Kültürümüze uygun olarak gelişen geleneksel Türk konutları hâlâ ayaktaadır.					
9.	Ramazan ve Kurban Bayramları, millî birlik ve beraberliğimizi sağlayan önemli günlerdendir.					
10.	Yiyecek, giyecek, el sanatları, spor müsabakaları vb. bizi bir araya getirip ortak duygularda buluşmamızı sağlar.					
11.	Bir toplumu birbirine bağlayan en önemli bağlardandır. Düşünce ve duyguları bildirmeye yarayan anlatım aracıdır. Böylece insanlar arasında ortak bir bağ ve duygu kurulabilir.					
12.	Toplumun estetik anlayışını geliştirir.					
13.	İnsanların ortak inançlara sahip olması onların bir millet olmasını sağlar. İnançlar insanları birleştirir.					
14.	Bir toplumda eskiden gelen, kuşaktan kuşağa aktarılan ve insanlar arasında ortak bağ kuran alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlardır.					
15.	Çanakkale ve Kurtuluş Savaşları'nda milletçe destan yazdık.					

- D. Aşağıda şekillerle eşleştirilerek verilen kültür unsurları ile örnek olayları içeren cümleleri eşleştiriniz. (Cümlelerin başlarındaki numaraları şekillerin altlarındaki boşluğa yazınız.)

Kültürümüzü Oluşturan Unsurlar					
Tarih	Dil	Din	Gelenek-Görenek	Mimari	Yemek
					

1. Ablasının kına gecesine katılan Cemre yöresel kıyafetler giymiştir.
2. Safranbolu'daki evlerin düzenli ve şirin görünümü birçok kişiyi etkilemiştir.
3. Yaz tatilinde Sivas'a giden Fatih, Çifte Minare'nin birçok fotoğrafını çekmiştir.
4. Ramazan ayında arkadaşlarıyla teravih namazına giden Cevat, kendisini oldukça huzurlu hissetmiştir.
5. Uşaklı olan Kadir, annesinin tayininden dolayı taşındıkları Gaziantep'te bir müddet acılı yemeklerden yiyememiştir.
6. Dil kursuna giderek Türkçe öğrenen İspanyol turist, tatil için geldiği Akdeniz Bölgesinde köy ve kasabaları gezerken konuşulan birçok kelimeyi anlamakta güçlük çekmiştir.

Kültürümüzü Oluşturan Unsurlar					
Tarih	Dil	Din	Gelenek-Görenek	Mimari	Yemek
					

- E. Kültür, bir toplumu diğer toplumlardan farklı kılan yaşam tarzıdır. Kültür çeşitli öğelerden oluşur.

Aşağıdaki Türkiye haritasının yanlarında boş bırakılan kutucuklara kültür öğelerini yazınız.

KONU TESTİ

TOPLUMDAKİ ROLLERİM

BİZİ "BİZ" YAPANLAR

1

1. İnsanoğlu hayata geldiği andan itibaren çeşitli rollere sahip olur. Gün geçtikçe sahip olduğu rollerin sayısı artar ve bu roller bulunduğu ortama göre değişebilir. Hatta aynı anda birçok rolün gerektirdiği hakları ve sorumlulukları olabilmektedir. İnsanlar rollerinin gerektirdiği görevleri yerine getirdiği sürece her zaman daha başarılı olmuşlardır.

Verilen açıklamaya göre rollerle ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- A) İnsanların bulunduğu ortamlardaki görevleridir.
B) Bir kısmı doğuştan, bir kısmı ise sonradan kazanılır.
C) İnsana hak ve sorumluluk yüklerken insanlar aynı anda farklı rollere bürünemezler.
D) İnsanın doğumundan ölümüne kadar hayatında farklı şekillerde vardır.

2.

Kültür içinde önemli bir yere sahiptir. İnsanların duygu ve düşüncelerini etkiler. Bunun sonucunda toplumun düşünce ve yaşayış biçimi etkilenecek şekilde şekillenir. Her kültür, ait olduğu toplumdaki insanların inancının izlerini taşır. Her birey kendi değerleri doğrultusunda inancının gereklerini yerine getirebilmektedir. Toplumsal birlikteliğin oluşması için insanların inançlarına saygı göstermek önemlidir.

Sosyal Bilgiler öğretmeni Yavuz Bey: "Çocuklar tahtaya yazdığım kültürü oluşturan öğelerden hangi değerimize yer verilmiştir?" sorusuna öğrencilerden;

Aylin: Dil

Akın: Gelenek ve görenekler

Ela: Din

Mert: Tarih

cevabını vermiştir.

Öğretmenin sorusuna hangi öğrencinin verdiği cevap doğrudur?

- A) Ela   B) Mert   C) Aylin   D) Akın

3.

Ortaokul 6. sınıf öğrencisi olan Mustafa sabah yatağından kalktı, yüzünü yıkadı, yatağını düzeltti. Annesi, babası, babaannesi ve küçük kardeşiyle kahvaltısını yaptıktan sonra okul servisine binip okula gitti, derse başladı. Okulun çevre koruma kulübünün faaliyetlerine üye olarak katıldı. Okuldan eve okul servisiyle dönen Mustafa, arkadaşlarıyla dışarıda oyun oynamak için annesinden izin istedi. Ona izin veren annesi gelirken ekmek almasını söyledi. Arkadaşlarıyla oynadığı maçta kalecilik yapan Mustafa, marketten ekmek alıp eve döndü.

Bu bilgilerde Mustafa'nın gün boyunca aşağıdaki rollerden hangisini üstlendiği söylenemez?

- A) Torun   B) Evlat   C) Solist   D) Arkadaş

TOPLUMDAKİ ROLLERİM - BİZİ "BİZ" YAPANLAR

1

4. Üstlendiğimiz roller bir takım haklar ve sorumluluklar yükler. Haklarımız hukukun çizdiği sınırlar çerçevesinde sahip olduğumuz kazanımlar ya da yapabileceklerimizle ilgilidir. Sorumluluklar ise üstlendiğimiz rollerimizin gereklerinin yerine getirilmesiyle ilgilidir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi okuldaki sorumluluklarımıza ait olduğu söylenebilir?

- A) Odamızı temiz ve düzenli tutmak
B) Toplu taşıma araçlarında yaşlılara ve engellilere öncelik tanımak
C) Öğretmenlerimize ve arkadaşlarımıza karşı saygılı olmak
D) Ailemize karşı saygılı ve sevgi dolu olmak

5. Komşusu Kevser teyzenin hasta olduğunu duyan Ahmet, anne ve babasına Kevser teyzeyi ziyarete gitmek istediğini söylemiştir. Ahmet'in bu isteği babasının çok hoşuna gitmiştir. Annesi; "Hasta ziyaretine eli boş gidilmez, Kevser teyze tatlıyı çok sever, giderken pastaneden tatlı alalım." demiştir. Kevser teyze bu ziyaretten çok mutlu olmuştur.

Verilen bilgilere göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Hasta ziyaretleri kültürümüzde geleneksel bir davranıştır.
B) Bu tür ziyaretlerde daha çok bireysel çıkar ön plandadır.
C) Ahmet çevresindeki insanlara karşı duyarlı bir insandır.
D) Ziyaret ve hediye paylaşma duygusunu güçlendirir.

MUTLU
YAYINCILIK

6. Bir toplumun tarihsel süreç içinde ürettiği, kuşaktan kuşağa aktardığı maddi ve manevi özelliklerin tümüne kültür denir. Kültür bir milleti diğer milletlerden ayıran yaşam tarzı, duygu ve düşüncelerin oluşturduğu ortak değerler olarak da ifade edilebilir. Kültür, içinde bulunduğumuz toplumun kimliğini oluşturur. Birey yaşadığı toplumun kültürel özelliklerini ailesinden, akrabalarından, arkadaşlarından, okuldan veya iş ortamından öğrenir. Bu öğrenme süreci ömür boyu sürer. Birey, yaşadığı toplumun kültürünü öğrendikçe toplumun diğer bireyleriyle daha sağlıklı iletişim kurar. Bu durum toplumsal birlikteliğin oluşması açısından önemlidir. Kültürel değerler, zaman içinde bireyler tarafından yeni eklemeler yapılarak veya mevcut bazı unsurlar çıkarılarak değişikliğe uğrayabilir. Bu nedenle her toplum kendi kültürünü korumaya özen göstermelidir.

Bu bilgilere göre;

- I. Kültürel özellikler toplumdan topluma değişebilmektedir.
II. Kültürel özellikler zaman içerisinde asla değişikliğe uğramaz.
III. Sosyal çevre kültürün öğrenilmesinde önemli bir etkidir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) I ve III
D) II ve III

7.

"Her milletin kendine özgü gelenekleri kendine özgü âdetleri kendine özgü milli özellikleri vardır. Hiçbir millet aynen diğer milletin taklitçisi olmamalıdır. Çünkü böyle bir millet ne taklit ettiği milletin aynısı olabilir ne de kendi milliyeti içinde kalabilir. Bunun sonucu şüphesiz ki acıdır."

Mustafa Kemal Atatürk'ün bu sözüne göre milli kültürümüz ile ilgili hangisine ulaşamaz?

- A) Milli kimliğimizin önemine
- B) Millet olmanın özgünlük gerektirdiğine
- C) Milli kültürümüzün başka kültürlerin etkisi altında kaldığına
- D) Başka milletlere benzemenin bizi köklerimizden koparabileceğine

8.

İnsanlar, hayatları boyunca içinde buldukları grup ve kurumlarda çeşitli roller üstlenirler. Hatta aynı anda birden fazla rol de üstlenebilirler. Kişi; ailede çocuk, okulda öğrenci, oyun grubunda oyuncu, toplu taşıma aracında yolcu, markette müşteri vb. roller içerisinde olabilir. Bireylerin içinde buldukları rollerle birlikte kendilerinden beklenen davranışlar da değişmektedir. Örnek olarak doktor bir anneden evde annelik yapması beklenirken hastanede hastalarını tedavi etmesi ve trafikte sürücü olarak trafik kurallarına uyması beklenir. Önemli olan içinde bulunduğumuz role uygun davranışlarda bulunmak ve farklı rollerin davranışlarını birbirine karıştırmamaktır.

Bu bilgilere bakılarak aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) İnsanlar zaman içerisinde birden fazla rol üstlenebilirler.
- B) Rollerin değişmesi ile birlikte davranışlarda değişmektedir.
- C) İnsanlar içinde buldukları rollere uygun davranışlar sergilemelidir.
- D) İnsanlar hayatları boyunca tek bir rolün etkisi altında kalmaktadır.

9.

Eski bayramlarda arife günü çocuklar aileleriyle bayramlıklarını almak için çarşıya giderlerdi. Annelerimizde geç vakitlere kadar şerbet kaynatır, gelecek misafirlere ikram edilecek yemekleri yetiştirmeye çalışırlardı. Bayram sabahı güneşin ilk ışıklarıyla ayağa kalkılır, bayram namazına gidilirdi. Camiden çıkınca herkes birbirleriyle bayramlaşırlardı. Sadece bayramlarda değil cenaze merasimlerinde de birlikte hareket edilir, herkesin yardımına koşulurdu. Cenaze evlerine yemekler yapıp götürülür, yedi gün boyunca helvalar kavrulurdu.

Buna göre eski bayramlarla ilgili;

- I. İyi ve kötü günde insanların birlik ve beraberliği sağladığı,
- II. Şimdiki bayramlardan daha coşkulu kutlandığı,
- III. Misafiriğe önem verildiği

çıkarımlarından hangileri yapılabilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) I, II ve III

10.

Verilen görseller aşağıdaki kültürel öğelerden hangisi ile ilgilidir?

- A) Halk oyunları B) Mimari C) Gelenek D) Dil

MUTLU
YAYINCILIK

11. Furkan Bey gıda mühendisidir. Yeni bir firmada işe başlayan Furkan Bey'e proje müdürlüğü görevi verilmiştir. Aynı zamanda şirketin koordinatörlük görevini de yerine getirmektedir. Furkan Bey ayrıca yoğun iş temposundan fırsat buldukça oğlu Tarık ile oyun da oynamaktadır.

Buna göre Furkan Bey ile ilgili;

- I. Roller zamanla değişmiştir.
II. Sorumluluk sahibi biri değildir.
III. Birden fazla rol üstlenmektedir.
IV. İşi dışında hiçbir şeyle ilgilenmemektedir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I ve III B) I ve IV C) I, II ve III D) I, III ve IV

12.

Düşünüyorum da yıllar geçtikçe hayatımızda pek çok şey değişiyor. Bu değişimden toplumsal rollerimiz de etkileniyor. Yıllar evvel ben de sizin gibi evimde annemin ve babamın evladı, dedelerimin torunu iken okula başladıktan sonra sınıfımızdaki pek çok öğrencinin arkadaşı olmuştum. O yıllarda kardeşimin dünyaya gelmesi abla olmayı da çok sevmiştim. Bugün okulda öğrencilerimin iyi birer insan olmaları, sevgi ve saygı ile yetişmeleri için çalışan birer öğretmenim. Evimde çocuklarımin annesi ve eş olarak görevlerimi yerine getirmeye çalışıyorum.

Buna göre Ceylin öğretmenin aşağıdaki rollerden hangisini üstlendiği söylenemez?

- A) Abla B) Hala C) Öğretmen D) Evlat

BİREY VE TOPLUM

KIR ÇİÇEKLERİ GİBİYİZ RENGÂRENK - BİR ELİN NESİ VAR İKİ ELİN
SESİ VAR - HAK, ÖZGÜRLÜK VE SORUMLULUK

ANLATIM

İnsan toplum içinde yaşayan sosyal bir varlıktır. Her insan bir diğer insandan farklıdır. İnsanların sahip olduğu dinî inanış, kültürel özellik, giyim ve beslenme tarzları kısacası günlük hayatta yaptıkları her şey, kişilerin yaşam felsefelerini belirler. Her insanın duygu, düşünce ve tutumları farklıdır. Çevremizdeki insanların bizim gibi düşünmesi bizim gibi giyinmesi veya bizim inandığımız kutsal değerlere inanması beklenemez. Her insanın fiziksel özellikleri ve dünya görüşü kendine özeldir. Çevresindeki insanlara karşı ön yargılı olmak, hem kişiyi mutsuz eder hem de toplumsal huzura zarar verir.

Kadınlarda şöförlük yapabilir.

Ön yargı

Karşımızdaki kişi hakkında gerekli bilgiye sahip olmadığımız hâlde onun hakkında olumsuz düşüncelere yönelmektir.

Kalıp yargı

Belirli bir grup hakkında başkalarından duyduğumuz, kesinliğini tam olarak bilmediğimiz bilgiler ışığında hareket etmektir.

Babalar çocuk bakamaz yanlış bir ön yargıdır.

Toplumda oluşmuş kalıp yargılar, toplumdaki farklı cinsiyet, sosyoekonomik gruplara karşı olabileceği gibi farklı etnik, dinî gruplara karşı da olabilir. Cinsiyet ayrımcılığı ile ilgili kalıp yargılara kızlar futbol oynamaz, erkekler yemek pişirmez vb. yargılar örnek olarak verilebilir. Oysaki cinsiyet özelliklerimiz bunları yapmamıza engel değildir.

ABD’de Polisin Siyahi Bir Kişiyi Vurarak Öldürmesine Protesto

ABD’nin Louisiana Eyaleti’nde, iki beyaz polisin, silahı olduğu belirtilen siyahi bir adamı ateş ederek öldürdüğünü gösteren bir videonun ortaya çıkması ardından protesto gösterileri düzenlendi.

Olay salı günü, eyaletin başkenti Baton Rouge’da meydana geldi. Emniyet sözcüsü Jean McKneely, polislerin, bir dükkânın önünde CD satan bir adamın başka birini silahla tehdit ettiği ihbarı üzerine olay yerine gittiğini belirtti. (...) Olayın yaşandığı yerde toplanan göstericiler bazı yolları trafiğe kapattı. ABD’de son dönemde siyahilerin polis tarafından öldürülmesi olayları büyük bir gerilim ve tartışmaya neden olmuş durumda. Ülkede yılda ortalama 1000’den fazla kişi polisin ateş açması sonucu öldürülüyor. Bunların büyük bir bölümünü siyahi Amerikalılar oluşturuyor. Olaya karışan polislerin aktif görevden uzaklaştırıldıkları açıklandı. (...)

Genel Ağ haberi, 06 Temmuz 2016, (Düzenlenmiştir.)

Her toplum birbirinden farklı özelliklere sahip bireylerden oluşmaktadır. Farklılıklara yol açan bu özellikler bazı bireylerin yaşamında ve eğitiminde birtakım özel önlemler almayı gerektirmektedir. Toplumda bağımsız yaşayabilmek için birtakım özel önlemlere ve desteğe ihtiyaç duyan bireylere özel gereksinimli birey denilmektedir. Başka bir ifade ile özel gereksinimli birey, gelişimi normalden farklı olan birey olarak tanımlanmaktadır. Toplumda bu bireylere karşı bir takım ön yargılar görülebilmektedir.

Farklılıkları yedi renkten oluşan bir gökkuşağı olarak düşünürsek Anadolu, geçmişten bugüne en güzel renkleri barındıran bir coğrafya olmuştur. Her kültür ve kimlik, gökkuşağının bir rengi olarak hem yalnız başına hem de diğer renklerle bir bütün hâlinde anlamlıdır. Sonuç olarak farklılıklarımız birbirimizi tamamlayan zenginliklerimizdir. Bu zenginliği korumanın yolu, ön yargı, kalıp yargı ve ayrımcılığa karşı çıkıp farklılıklara saygı göstermektir. Farklılıklarımız kırdaki rengârenk çiçekler gibi düşünülmesi, bir bütün hâlinde daha güzel olduğumuz unutulmamalıdır.

HABERLER**"Örümcek Adam" Mamoudou Gassama**

Kısa süre önce Fransa'ya mülteci (sığınmacı) olarak gelen 22 yaşındaki Malili Mamoudou Gassama'nın gösterdiği kahramanlık dünya medyasının gündemine düştü. Bir evin dördüncü katının balkonunda asılı kalan ve düşmek üzere olan dört yaşındaki çocuğu kendi canını tehlikeye atarak kurtaran Mamoudou ülkede kahraman ilan edildi. Evin dört katını hiçbir alet ve destek kullanmadan tırmanan Malili gence insanlar ünlü çizgi roman kahramanı "örümcek adam" ismini taktılar. Henüz oturma izni alamayan Mamoudou olayın duyulmasından sonra Fransa Cumhurbaşkanı tarafından Elysee Sarayı'na davet edildi. Cumhurbaşkanı Mamoudou'ya hem vatandaşlık hakkı verileceği hem de kendisinin itfaiye teşkilatına alınacağı müjdesini verdi. Dünyada göçmen karşıtı, ayrımcı söylemlerin giderek arttığı bir dönemde bu olayın yaşanması insanlara önemli bir ders oldu. Mamoudou yaptıklarıyla sadece bir çocuğun canını kurtarmadı, o bu kahramanlığıyla göçmenlere yönelik ön yargılara, kalıp yargılara da güzel bir cevap verdi.

Genel Ağ haberi, 10 Ekim 2018, (Düzenlenmiştir.)

İOKBS SORUSU

Bir grubun bütün üyelerine yönelik abartılan, genelleştirilen olumlu veya olumsuz değerlendirmelere kalıp yargı adı verilir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi kalıp yargıya örnektir?

- A) Erkekler yemek pişirmez.
- B) Bu sene kesin bizim takım şampiyon olacak.
- C) Bu problemi Mehmet'ten başkası çözemez.
- D) Eminim ki bugün yine okula geç kalacak.

ÇÖZÜM: Halkın bir grup hakkındaki inancı, bir grubun başka bir grup hakkındaki duygusallaşmış, tecrübeyle çok az değişmiş olan inanca kalıp yargı denir. Erkeklerin yemek pişiremeyeceği olan düşünce de yaygın olan bir kalıp yargıdır.

Cevap A